

Monikeskuksisuuden monet todellisuudet (MOT)

Aalto yliopisto, yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus YTK
Tampereen teknillinen yliopisto, EDGE Arkkitehtuuri- ja kaupunkitutkimuslaboratorio

Johdanto

Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan Alue- ja yhdyskuntarakenne ja infrastruktuurit – jaoston tutkimus- haun ”Monikeskuksinen aluerakenne ja alueiden toimivuus” tutkimuskysymyksiin 1 ja 4 liittyvä tutkimus- hanke *Monikeskuksisuuden monet todellisuudet* (MOT) pyrkii tarkastelemaan monikeskuksistumisen proses- seja eri aluetasoilla ja erilaisten alueiden kautta käyttäen hyväkseen poikkitieteellistä tapaustutkimuksen ja arviointitutkimuksen metodiikkaa. Erilaisia ilmenemismuotoja sekä kuvataan että arvioidaan. Myös verkos- toitumisen ja monikeskuksistumisen yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia pohditaan kriittisesti. Monikeskuksi- suuden tekijöistä erityisesti eri aluetasojen ja niiden keskusten roolit, verkostojen komplementaarisuus, yh- teyksien suuntautumiset, vastavuoroisuudet ja symmetrisyydet sekä niiden alueelliset, toiminnalliset ja ajal- liset toimintahorisontit tulevat tarkastelujen kohteeksi. Monikeskuksisuuden toimivuuden arvioinnissa huo- mio kiinnittyy siihen, miten, millaista ja missä määrin tapaustutkimusalueiden kehittämisstrategiat pystyvät aikaansaamaan monikeskuksistumiskehitystä, ja miten ne samalla vastaavat niille asetettuihin temaattisiin tavoitteisiin sekä mitä muita mahdollisia sivuvaikutuksia on nähtävissä.

Tutkimushanke kiinnittyy tutkimushaun liitteessä 1 mainituista tutkimuskysymyksistä kohtiin 1 ja 4. Ky- symyksen 1 ”mitä monikeskuksisuudella tarkoitetaan ja tavoitellaan Suomen ja eri alueiden näkökulmasta” osalta hanke pyrkii avaamaan monikeskuksisuus -käsitettä ja monikeskuksisuuteen ja monikeskuksistumi- seen liittyviä todellisia kehitysvaiheita ja –kulkuja, tunnistamaan monikeskuksisuuden elementtejä erityisesti eri aluetasoilla ja eri tarkastelunäkökulmista, mukaan lukien muut mahdolliset alueellisen kehityksen ja ke- hittämisen mallit. Kysymyksen 4 ”lisääkö monikeskuksisuus alueellista toimivuutta, elinvoimaa ja verkostoi- tumista – hyödyt ja haitat” osalta hanke pyrkii arvioimaan suomalaisia monikeskuksisia alueellisia rakenteita esimerkkialueiden kehittämiskonsepteissa, -ohjelmissa ja hankkeissa keskeisten kriteerien kannalta.

Tutkimuksen teema

Huolimatta laajasta käytöstään on monikeskuksisuus konseptina edelleen monimerkityksinen ja eri tilantei- den mukaisesti sisällöltään muuttuva: suunnittelussa sitä käytetään strategisen suunnittelun välineenä; tut- kijat selittävät sen avulla alue- ja yhdyskuntarakenteen ominaisuuksia ja kasvua; Euroopan Unioni pitää sitä poliittisena tavoitteena; paikallistasolla sitä käytetään markkinoinnin välineenä, joka viestii dynaamisuutta, moniarvoisuutta, monikulttuurisuutta ja modernia elämäntapaa (vrt. Davoudi 2002).

Monikeskuksisuuden merkitykset vaihtuvat myös maantieteellisen mittakaavan mukaan. Monikeskuk- sudesta on puhuttu kaupunkiseutujen sisäisenä ominaisuutena, joka viittaa ihmisten ja taloudellisen aktivi- teetin tilalliseen erilaistumiseen ja rypästyymiseen. Monikeskuksisuus kaupunkiseutujen välisenä ilmiönä viit- taa monien urbaanien ytimien olemassaoloon yhdellä alueella tai seudulla. Eurooppalainen sovellus (ESDP) on lisännyt keskusteluun kansainvälisen ulottuvuuden, monikeskuksisuuden vaihtoehtona keskus- periferiasuhteiden kautta hahmottuvalle eurooppalaiselle kaupunkijärjestelmälle. Lisäksi maakunnalliset yhteenliittymät, allianssit, ovat valjastaneet monikeskuksisuuden yhdeksi keskeiseksi käsitteelliseksi osaksi kehittämis- ja kehittämisstrategioitaan. Tämä näkyy mm. maakuntasuunnitelmissa (Wallin ja Roininen, 2005).

Monikeskuksisuus voi olla morfologista, kaupunkien ja niiden osakeskusten läheisyyteen ja keskinäisiin sijainteihin ja saavutettavuuksiin perustuvaa, tai toiminnallista/relaationaalista, ihmisten, tavaroiden ja in- formaation virtoihin sekä kaupallisten toimijoiden verkostoihin perustuvaa.

Monikeskuksisuuden voidaan nähdä nousevan spatiaalisista ja toiminnallisista kytköksistä, joiden avulla seudun useat keskuksat muodostavat toisiaan täydentävän, yhteistyötä tekevän verkoston, jonka avulla kye- tään kasvattamaan kilpailukyyn kannalta olennaista ”kriittistä massaa” paremmin kuin yksin toimien (esim. Musterd ja van Zelm 2001, Hague ja Kirk 2003). Tässä mielessä monikeskuksisuuden voidaan nähdä myös tarjoavan vaihtoehtoisen strategian yksikeskuksisen kehityksen aiheuttamien ongelmien käsittelyyn.

Suomalaiset erityispiirteet

Suomalaisessa kontekstissa näkemyksissä monikeskuksisuuden ilmenemisestä erityisesti perifeerisimpien alueiden kehityksessä korostuvat maantieteellisten etäisyyksien lisäksi toiminnallisten linkkien ja yhteysverkkojen ohuus eurooppalaisessa katsannossa (esim. Eskelinen ja Fritsch 2009). Suomalaisen kaupunkijärjestelmän monikeskuksisuuden onkin nähty näyttäytyvän mm. omanlaatuisten aluetyyppien muodostumisen kautta (erityisesti toiminnallisten kaupunkialueiden ulkopuolinen maaseutu omana alueellisena kategorianaan). Toisaalta suomalaisessa alue- ja yhdyskuntaverkostossa on sekä yksikeskuksinen komponentti että monikeskuksisuuden ilmentymiä. Kaiken kaikkiaan keskustelusta tuntuu puuttuvan kokoava näkemys siitä, mitä suomalainen monikeskuksisuus on ja merkitsee. Tämä on havaittu myös sektoritutkimusohjelman esiselvitysvaiheessa.

Suomalaisessa hallinnon keskustelussa monikeskuksisuuden ulottuvuudet ovat keskittyneet erityisesti kysymyksiin erikoistumisesta, työnjaosta ja vuorovaikutuksesta monikeskuksisuuden synnyttäjinä sekä näkemyksiin yhtäältä kaupunkiseutujen eheyttämisen tarpeesta, toisaalta kaupunkiseutujen välisten toiminnallisten yhteyksien luomisesta yhdessä maaseutualueiden roolin selvittämisen kanssa. Selkeimmin on keskitytty koko valtion tasolla tutkailemaan kaupunkiseutujen asettumista osiksi kansallista kaupunkihierarkiaa ja -verkostoa. Tällöin näkökulma korostaa työnjaon ja roolituksen kysymyksiä suhteessa koko valtakunnan alue- ja yhdyskuntajärjestelmään.

Toisaalta on keskusteltu kaupunkiseutujen sisäisestä monikeskuksistumisesta. Tässä katsannossa korostuu kaupunkiseutujen alakeskusten rooli sekä hajautumiskehityksen hidastamisessa että uuden kaupunkirakenteen synnyttämisessä. Tämän uuden monikeskuksisen kaupunkirakenteen vahvuuksia ja heikkouksia on lähestytty erityisesti toimintojen sijaintiin, ja saavutettavuuteen sekä liikkumiseen liittyvien teemojen kautta. Erityisesti strategisessa suunnittelussa ovat ns. verkostokaupungin mallit ja ideaalit tulleet vahvemmin näkyviin. Ylä-Anttila on väitöstutkimuksessaan (2010) tarkastellut verkostoaanalyysin ja topomorfologian keinoin suomalaisen kaupunkirakenteen kehittymistä monikeskuksiseksi, missä keskeinen rooli on keskittyvällä kaupalla ja sen optimaalista saavutettavuutta (henkilöautolla) tavoittelevalla sijaintilogiikalla. Toisaalta Suomen kaupunkiseutujen fragmentoitunut kuntarakenne ja kuntien kilpailu asukkaista ja yrityksistä (erityisesti kaupan suuryksiköistä) on osaltaan johtanut yhdyskuntarakenteen autoriippuvuutta voimistavaan seudulliseen keskuskehitykseen ja asumisen hajautumiseen (Mäntysalo ym. 2010).

Tutkimuksen tavoitteet

Monikeskuksisuus syntyy monimuotoisina yhdistelminä eri tyyppisistä, eri tavoin suuntautuneista, erilaisina verkostoina ilmenevistä ja eri mittakaavoihin (sekä mittakaavojen poikki) sitoutuneista koordinaation, yhteistoiminnan ja yhteistyön muodoista, jotka saavat aikaan eri keskittymien välisiä suhteita ja suhdeverkostoja.

Monikeskuksisuuden nähdään ilmenevän yhtäältä osana eri tasoisia hallinnollisia aluetasoja ja niiden puitteissa tapahtuvaa kehittämistyötä, toisaalta omalakisina spatiaalis-toiminnallisina verkostoina, jotka sekä toimivat yhdessä että haastavat hallinnon kategorisoinnit. Monikeskuksisuuden nähdään toteutuvan yhtäältä usealla eri aluetasolla mikrotasosta (kaupungin sisäinen) valtakunnan tasoon, toisaalta näitä tasoja ylittäen ja leikaten.

Monikeskuksisuuden ilmenemisessä ja kehityssuuntien näkemisessä myös ajallinen perspektiivi on huomioitava useallakin tavalla. Historiallisen kehityksen myötä muodostuneet rinnakkais- ja yhteistoiminnalliset suhteet voivat ilmentyä eri tasoisina institutionaalisina linkeinä, joiden ilmiäiset saattavat muotoutua uudelleen eri ajanjaksoina; verkostojen sisäiset toiminnallisuudet saattavat olla joko lyhyellä tai pitkällä aikavälillä näkyviä ja olennaisia; erilaisten verkostojen kehityshorisontit ovat hyvin eri pituisia.

Tutkimuksellisenä haasteena on tunnistaa ne monikeskuksistumiseen liittyvät yhteydet, jotka kulloinkin ovat keskeisesti vaikuttamassa monikeskuksistumisen itsensä syntyyn ja muutoksiin, sekä arvioida miten ne kulloinkin edistävät niitä päämääriä joita niiden toivotaan edistävän.

Tämän tutkimushankkeen tavoitteena on

- muodostaa kokonaiskuva monikeskuksisuuden määritelmästä ja ilmenemismuodoista suhteessa suomalaiseen alue- ja kaupunkirakenteeseen. Monikeskuksisuuden konseptia lähestytään yhtäältä teoreettisten keskustelujen antamien alueellisten ja toiminnallisten kategorioiden kautta, toisaalta suomalaisen todellisuuden ja käytäntöjen informoimana.
- monikeskuksisuuden teoreettisen tarkastelun kautta löytää ne monikeskuksisuuden alueelliset, te-

maattiset ja relationaaliset ulottuvuudet, joilla on yhtymäkohtia suomalaiseen keskusteluun ja käytäntöihin.

- muodostaa kuva monikeskuksisuuden ilmenemisestä suomalaisten alueellisten toimijoiden kehittämistyössä. Monikeskuksisuuden määritelmää lähestytään tapaustutkimuskohteiden kautta.
- Tutkimusalueiden aluekehittämistyössä käytettyjä monikeskuksisuuden julkilausumia arvioidaan suhteessa ao. kehittämistyössä niille asetettuihin tavoitteisiin ja päämääriin, sekä arvioidaan missä määrin monikeskuksisuuteen tähtävällä tai sitä hyödyntävällä kehittämistyöllä on ollut ennalta arvattuja ja arvaamattomia vaikutuksia sekä monikeskuksistumiseen että muihin kehittämistyön edellytyksiin ja tavoitteisiin.
- alueiden käytön ja aluesuunnittelun monikeskuksisuus-tematiikan selkeyttäminen

Tutkimuksen sisältö, aikataulut

Tutkimus koostuu neljästä toisiaan täydentävästä työpaketista. Työpaketit on rakennettu siten, että edellinen työvaihe tuottaa aina seuraavaan vaiheeseen tarvittavan tutkimustiedon, joten niitä ei ole syytä erottaa toisistaan sen paremmin temaattisesti kuin kustannuspohjaisestikaan.

Ensimmäisen työpaketin (A) sisältönä on monikeskuksisuuden teoreettinen keskustelu, jota käsitellään kirjallisuuskatsauksen ja sen perusteella tehtävien teoreettis-analyttisten konseptualisointien, käsitteenmäärittelyjen ja monikeskuksisuuden mallien tunnistamisen kautta. Tutkimusosio A vastaa kysymykseen 1 luomalla käsityksen siitä, miten monikeskuksisuutta on teoreettisesti käsitelty ja arvioimalla miten tuloksia voidaan soveltaa suomalaisiin olosuhteisiin.

Työpaketin A työvaiheet ja aikataulu:

- 1) aineiston kokoaminen (teoreettinen kirjallisuus), hyödynnetään YTK:n tietopalvelua.
- 2) mallien tunnistaminen ja konseptualisointi
- 3) mallien visualisointi käsitteellisille karttaesityksille (ns. teorian mallintaminen)
→ raportointi ohjausryhmälle syyskuun 2010 lopulla

Toisessa työpaketissa (B) käsitellään monikeskuksisuuden määritelmät eri alueellisissa ja toiminnallisissa konteksteissa Suomessa. Tarkastellaan monikeskuksisuudesta käytyä suomalaista keskustelua tukeutuen mm. sektoritutkimusohjelman esiselvityksessä mainittuihin painopisteisiin sekä tehtyyn analysoivaan ja arvioivaan tutkimukseen. Osiossa tehdään dokumenttianalyysi suomalaisista monikeskuksisuutta edistämään tarkoitetuista kehittämiskonsepteista, ohjelmista ja hankkeista tapaustutkimusalueiden puitteissa. Dokumenttianalyysi toteutetaan dokumenttien sisällönanalyysin keinoin ja sillä katetaan monipuolisesti eri alue- ja aluetasot sekä aluetypit (ks. tutkimushaku 19.4., liite 1). Tuloksia peilataan osion 1 teoreettisiin konsepteihin, ja näin muodostetaan käsitys suomalaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen monikeskuksisuuden käytännön erityispiirteistä. Näin tutkimusosio B vastaa kysymykseen 1 luomalla ymmärrystä monikeskuksisuuden käytännöstä ja todellisuudesta eri aluetasoilla ja eri tyyppisillä alueilla. Samalla työpaketti B luo pohjan työpaketin C arvioinneille.

Työpaketin B työvaiheet ja aikataulu:

- 1) aineiston kokoaminen (tapaustutkimusten dokumentaatio)
- 2) yhteisen sisällönanalyysikriteeristön luominen tapaustutkimuksille
- 3) analyysivaihe
→ raportointi ohjausryhmälle lokakuun 2010 lopulla

Työpaketti C käsittää edellisessä työpaketissa tarkasteltujen tapaustutkimuskohteiden konseptien, ohjelmien ja hankkeiden arvioinnin. Osiossa arvioidaan monikeskuksisuuden edistämiseen tähtävien kehittämisskonseptien, ohjelmien ja hankkeiden tuloksia ja vaikutuksia (hyödyt ja haitat) suhteessa alueelliseen toimivuuteen, elinvoimaan ja verkostoitumiseen. Arviointi kytketään tutkimushaun liitteessä 1 esitettyihin keskeisiin kriteereihin (ilmastonmuutos jne.), ja kriteereitä täydennetään työpakettien A ja B aikana esille nousevilla uusilla kriteereillä.

Työpaketin C työvaiheet ja aikataulu:

- 1) arviointikriteeristön luominen tulosten ja vaikutusten arvioinnille
- 2) tapaustutkimusten arviointi
- 3) arviointitulosten vertaileva ja kokoava analyysi

→ raportointi ohjausryhmälle marraskuun 2010 lopulla

Neljännessä, yhteenvetävässä työpaketissa (D) muodostetaan monikeskuksisuudelle suomalainen sisältö, joka kattaa alue- ja yhdyskuntarakenteelliset (mukaan lukien infrastruktuurit) tarkasteluhorisontit, sekä laadittavat ehdotukset jatkotutkimuksen aiheista, mm. liittyen monikeskuksisen rakenteen hallintaan tms.?

Työpaketin D työvaiheet:

- 1) osioiden A, B, ja C tuotosten synteetinomainen integrointi
- 2) kokonaisvaltainen analyysi ja tulkinta
- 3) jatkotutkimusaiheiden koostaminen
- 4) kirjallinen loppuraportointi ja sen esittely (mukaan lukien johtopäätökset ja jatkotarkastelujen tarve)
→ loppuraporttiluonnos toimitetaan jaostolle 31.12.2010 mennessä.

Hankkeessa järjestetään kaksi työpajamuotoista tapaamista, joista yksi järjestetään yhteistyössä alueellisen koheesion ja kilpailukyvyyn ohjelmaan (KOKO) kuuluvan MAL-verkoston kanssa. Toinen työpaja on luonteeltaan yhteenkokoava. Työpajoista sovitaan tarkemmin yhteistyössä tilaajan kanssa.

Tapaustutkimuksen kohdealueet

Tapaustutkimuksia varten on alustavasti valittu kolme kohdealuetta, joiden kautta tuodaan esiin monikeskuksisuuden eri ulottuvuudet suomalaisessa kontekstissa.

- Tampereen seutu on voimakas valtakunnanosalatasen alue, jossa tarkastellaan erityisesti kaupunkiseudun sisäistä monikeskuksistumisproblematiikkaa, keskusalueen ja perifeeristen kuntien välistä suhdetta sekä keskuseudun ulkopuolisten keskusten (pikkukaupunkien) keskinäistä verkostumista.
- Metropolialue fokuoituen Lahden seutuun, missä korostuu kaksinainen verkostoitumisdynamiikka: yhtäältä seutu näyttää itsenäisenä kaupunkiseutuna, toisaalta se kiinnittyy yhä voimakkaammin metropolialueen kehitysdynamiikkaan.
- JJÄ-kehittämisyöhyke ja Jyväskylän seutu. Alue näyttää menestyksellisesti uudistuvana itsenäisenä vyöhykkeenä, jossa monikeskuksistumisen haasteisiin vastataan sekä hallinnollisilla toimilla että yliseudullista yhteistyötä korostamalla. Tarkastelussa keskitytään aluetasojen yhdistävään sekä kaupunkiseutujen yhdistävään verkostoitumiseen

Tutkimuspartnerit, aiemmat referenssit

Tutkimuksen vastuutaho on Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus YTK. Hankkeen vastuullinen johtaja on laitoksen johtaja, professori Raine Mäntyselä. Hankkeen projektipäällikkönä toimii FM Vesa Kanninen.

Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus (YTK) on Aalto-yliopiston teknillisen korkeakoulun erillislaitos, jonka tehtävänä on monitieteinen alue-, kaupunki- ja yhdyskuntasuunnittelun alan tutkimus sekä jatko- ja täydennyskoulutus. YTK:n tutkimuksen painoalat ovat: 1) Kestävä yhdyskuntarakenne, 2) Kaupunkitila ja asuminen, 3) Paikkakokemus ja osallistuvan suunnittelun metodit, 4) Euroopan suurkaupungit ja alueet, 5) Kumppanuudet ja konfliktit ja 6) Arviointitutkimus.

YTK on toteuttanut viime vuosina mm. seuraavia kyseessä olevaan hakuun liittyviä tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeita: Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan Alue- ja yhdyskuntarakenteet ja infrastruktuurit (AYI)-jaoksen tilaamat esiselvitykset: 1) Kuinka alueellista muutosta hallitaan? ja 2) Alueet ja verkot suomalaisen kilpailukyvyyn perustana, Paras-arviointitutkimusohjelman (ARTTU) tutkimusmoduuli "Yhdyskuntarakenteen toimivuus," Ympäristöklusterin tutkimusohjelman hanke "Autoriippuvainen yhdyskuntarakenne ja sen vaihtoehdot", Ympäristöministeriön tilaama Suomen maakuntasuunnitelmien analyysi, Suomen Akatemian rahoittama hanke "Arviointin uusi rooli alue- ja kaupunkisuunnittelussa sekä sen yhteiskunnalliset seuraukset," Itä-Suomen maakuntaliittojen tilaama Itä-Suomen Innovatiiviset toimet – ohjelman arviointi, Sisäministeriön tilaama Etelä-Suomen tavoite 2 –ohjelman arviointi, Ympäristöministeriön tilaama uuden maankäyttö- ja rakennuslain valtakunnallinen seuranta- ja arviointihanke, sekä Alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän ja sen osana VAT:in toimivuusselvitys (ns. AKSU-tutkimus).

Tarkempia tietoja YTK:ssa toteutetuista ja käynnissä olevista tutkimus- kehittämis- ja arviointihankkeista löytyy YTK:n kotisivuilta osoitteesta: <http://ytk.tkk.fi/fi/>

YTK:n johtaja, professori *Raine Mäntysalo* vastaa useista hankkeen tematiikkaan kytkeytyvistä tutkimushankkeista. Hän toimii mm. vastuullisena johtajana Paras-arviointitutkimusohjelman (ARTTU) tutkimusmoduulissa "Yhdyskuntarakenteen toimivuus" (2008-2012), Ympäristöklusterin hankkeessa "Autoriippuvainen yhdyskuntarakenne ja sen vaihtoehdot" (2006-2009) sekä Tekes-hankkeessa KAVERI Kestävät kauppapaikat verkostokaupungissa (2010-2012). Mäntysalon professuurin ala on strateginen kaupunkisuunnittelu. Hän on julkaissut useita kotimaisia ja kansainvälisiä tieteellisiä artikkeleita (AESOP Best Article Prize 2003, Vuoden 2009 kaupunkikirjoituspalkinto) ja on toiminut monipuolisesti arkkitehtuuri- ja yhdyskuntasuunnittelun tutkimuksen tieteellisissä asiantuntija- ja järjestötehtävissä. (työpanos 1 htkk)

FM (suunnittelumaantiede) *Vesa Kanninen* toimii tutkijana mm. kauppakeskusten suunnittelukysymyksiä käsittelevässä osassa Tekes-hankkeissa "Kauppakeskukset osana kestävää kulutusta ja kaupunkirakennetta" (KOKKKA) ja Kestävät kauppapaikat verkostokaupungissa" (KAVERI), Ympäristöklusterin tutkimusohjelman hankkeessa "Autoriippuvainen yhdyskuntarakenne ja sen vaihtoehdot" (2006-2009), Paras-arviointitutkimusohjelman (ARTTU) tutkimusosiossa Yhdyskuntarakenteen toimivuus (2008-2012), sekä on toiminut mm. kaupunkiseutujen strategista suunnittelua käsitelleissä Interreg-hankkeissa "Urban Systems and Urban Networking in the Baltic Sea Region" (2000-2002, IIC) ja "Medium-Sized Cities in Dialogue Around the Baltic Sea Region" (2003-2005, IIIB). (työpanos 3 htkk)

Suunnittelumaantieteilijä FM *Janne Roininen* on YTK:n tutkija, laitoksen laatuvaava ja arviointitutkimuksen painoalakoordinaattori. Hänellä on vahva kokemus valtakunnallisen ja maakunnallisen tason alue- ja rakennepoliittikan arvioinnista sekä arviointimenetelmien kehittämisestä. Parhailaan hän toimii projektipäällikkönä Ilmankos – ja ASLA – arviointihankkeissa sekä SeTu –neuvottelukunnan AYI –jaoston foorumityöskentelyssä. Aiemmin Roininen on osallistunut mm. SeTu –neuvottelukunnan AYI -jaoston esiselvityksiin: "Kuinka alueellista muutosta hallitaan?" ja "Alueet ja verkot suomalaisen kilpailukyvyyn perustana", Suomen akatemian rahoittamaan hankkeeseen "Arvioinnin uusi rooli kaupunki- ja yhdyskuntasuunnittelussa sekä sen yhteiskunnalliset seuraukset", sekä lukuisiin alueiden kehittämistä ja aluepolitiikkaa käsitteleviin arviointihankkeisiin. (työpanos 4 htkk)

YTM *Jonne Hytönen* on työskennellyt YTK:ssa tutkijana mm. Paras-arviointitutkimusohjelman (ARTTU) tutkimusmoduulissa "Yhdyskuntarakenteen toimivuus". Hytönen on ollut suunnittelemassa ja toteuttamassa hallinnon ja tutkijoiden välistä vuorovaikutusfoorumia (Digitalisaatiosta elinvoimaa alueille?), joka järjestettiin SeTu–neuvottelukunnan AYI-jaoston toimeksiannosta. Hytösen tausta on yhteiskunta- ja oikeustieteellisissä ympäristöopinnoissa. (työpanos 5 htkk)

EDGE Arkkitehtuuri- ja kaupunkitutkimuslaboratorio Tampereen teknillisen yliopiston Arkkitehtuurin laitoksella on erikoistunut analysoimaan yhdyskuntarakenteen muutoksia ja näihin johtavia prosesseja. Analyysien pohjalta on kehitetty uusia suunnittelumenetelmiä ja tietoteknisiä työkaluja, joilla näitä rakenteita ja prosesseja voidaan mallintaa ja suunnitella. Aiheesta tehtyä perustutkimusta edustavat mm. professori Terttu Pakarisen johtama Network City –hanke 2000-2004, sekä kaksi väitöstutkimusta: Verkosto kaupunkirakenteen analyysin ja suunnittelun välineenä (Ylä-Anttila 2010) ja Becoming Metapolis – A Configurational Approach (Joutsiniemi 2010). Soveltavan tutkimuslinjan hankkeita ovat mm. Urban Generator –projekti (2006-2008), jossa kehitettiin maankäytön muutoksen mallinnusmenetelmää Helsingin ja Turun kaupunkiseuduille, rahoittajana Ympäristöministeriö. TASE 2025-hankkeessa (2006-2007) tutkittiin liikennejärjestelmien vaikutuksia maankäyttöön Tampereen kaupunkiseudulla.

Kimmo Ylä-Anttila (arkkitehti, TkT) toimii TTY:n Arkkitehtuurin laitoksella tutkijatohtorina. Ylä-Anttilan tuore väitöskirja (2010) "Verkosto kaupunkirakenteen analyysin ja suunnittelun välineenä" tarkastelee monikeskisuuskehitykseen liittyvää problematiikkaa kaupunkiseudun tasolla ja menetelmällisesti erityisesti verkostolähestymistavan (topomorfolgia) kautta tarkasteltuna. Ylä-Anttila on toiminut vuodesta 2004 TTY:n Yhdyskuntasuunnittelun assistenttina ja osallistunut aktiivisesti TTY:n opetuksessa ja tutkimuksessa käytettävien verkostopohjaisten kaupunkisuunnittelu- ja analyysimenetelmien kehittämiseen. Lisäksi Ylä-Anttila on ollut mukana mm. vajaakäyttöisten kaupunkialueiden uusiokäyttöä kehittävässä tutkimuksessa (Urbaanit kesannot 2007-2010) sekä sähkökäyttöisiä liikennejärjestelmiä tutkivissa Tekes-hankkeissa (APGM 2004-05, SYÖKSY 2010-). (työpanos 2 htkk)

Ari Hynynen (arkkitehti, TkT) toimii arkkitehtuuri- ja kaupunkitutkimuksen professorina TTY/EDGE laboratoriossa. Hän on tutkinut muun muassa paikallisia suunnitteluprosesseja, maahanmuuttajien integroitumista suomalaiseen kaupunkitilaan, sekä teknisten verkostojen ja kaupunkimuodon vuorovaikutusta. Hynynen on toiminut vastuullisena johtajana useissa EDGE:n projekteissa, jotka ovat käsitelleet kaupunkirakenteen kasvun mallintamista, aluerakenteen kehittämistä sekä luovan kaupungin problematiikkaa. (työpanos 1 htkk)

N.N., tutkija/tutkimusavustaja (työpanos 5 htkk)

Budjetti

Tutkimuksen kokonaiskustannukset ovat 129 467 euroa. Ne koostuvat tutkijoiden palkkakuluista, tietoaineistojen hankinnasta ja ym materiaalikustannuksista, sekä matkakustannuksista seuraavasti:

Palkkakustannukset	120 267 €
Tietoaineistojen hankinta	4880 €
Matkakustannukset	3240 €
Yhteensä	128 387 €

Kokonaiskustannuksista Aalto-yliopiston osuus on 74 256 euroa ja Tampereen teknillisen yliopiston osuus 54 131 euroa. Kokonaiskustannuksiin sisältyy arvonlisäveroa 1 120 euroa.

Rahoitussuunnitelma

Hankkeen rahoitus koostuu tutkimuspartnereiden omarahoituksesta sekä Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan rahoitusosuudesta. Rahoitus jakautuu seuraavasti:

Sektoritutkimuksen neuvottelukunta	106 974 €
Aalto-yliopisto	10 787 €
Tampereen teknillinen yliopisto	10 626 €
Yhteensä	128 387 €

Omarahoituksen (virkatyö) osuus on 21 413 euroa. Toisen työpajan kustannukset rahoittaa Aalto-yliopisto yhteistyössä KOKO-ohjelman MAL-verkoston kanssa. Näitä kustannuksia ei ole sisällytetty budjettiin eikä rahoituslaskelmaan

Sektoritutkimuksen neuvottelukunnalta haettava rahoitusosuus on 106 974 euroa.

Kirjallisuus

Davoudi, S. (2002) Polycentricity – modelling or determining reality? *Town and Country Planning*, Vol.71(4), pp.114-17.

Eskelinen, Heikki ja Matti Fritsch (2009) Polycentricity in the North-eastern Periphery of the EU Territory. *European Planning Studies* Vol. 17, No. 4, April 2009

Hague, Cliff ja Karryn Kirk. (2003) Polycentricity Scoping Study. School of the Built Environment. Herriot-Watt University. Edinburgh.

Musterd, Sako and Zelm, I. van (2001) Polycentricity, households and the identity of places, *Urban Studies*, 38, pp. 679-696.

Mäntysalo, Raine, Lasse Peltonen, Vesa Kanninen, Petteri Niemi, Jonne Hytönen, Miska Simanainen (2010) Keskuskaupungin ja kehyskunnan jännitteiset kytkennät. Paras-ARTTU-ohjelman tutkimuksia nro 2. Acta nro 217. Kuntaliitto.

Wallin, Sirkku ja Janne Roininen (2005) Maakuntasuunnitelmien analyysi. Aluerakenteen, elinkeinojen ja osaamisen kehittäminen. Suomen ympäristö 756. Ympäristöministeriö, Alueiden käytön osasto. Helsinki.

Ylä-Anttila, Kimmo (2010) Verkosto kaupunkirakenteen analyysin ja suunnittelun välineenä. Tampereen teknillinen yliopisto, arkkitehtuurin laitos.